

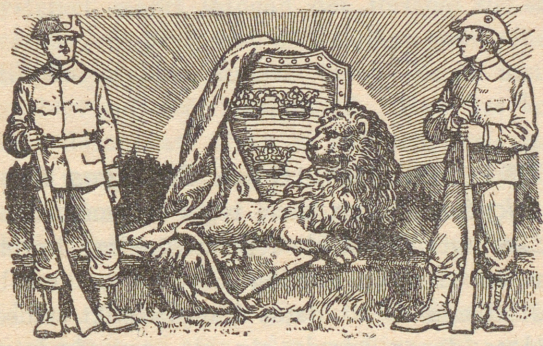
Den frivilliga skytterörelsen.

Jernbergh, Lars

33 Br.

*Wagners
handlarnas
Skjutlaga*

DEN FRIVILLIGA SKYTTERÖRELSEN

FÖREDRAG AF
LARS JERNBERGH

ETT FÖREDRAG om *Sveriges frivilliga skytterörelse* har i regel och med rätta delvis lagts såsom ett försvarsföredrag i allmänhet, såsom en allvarlig maning till Sveriges medborgare att alltid minnas att deras främsta plikt städse är att i fredens dagar bereda sig att, om ofred stundar, manligen värna det land, de af förfädren ärft och som de hafva lyckan kalla — sitt.

Vår frivilliga skytterörelse är nämligen ej en för sig fristående organisation af rent sportslig karaktär, utan främst en *försvarsörelse* — genom den öfning i vapnens bruk den bereder vår manliga ungdom ett organiskt led i försvarsutbildningen och genom den nationella upplysningsverksamhet, den bedrifver, en mäktig faktor till försvarsviljans befastande i folkets sinnen.

För närvarande torde emellertid en sådan maning ej vara af nöden. I stort sedt har Sveriges folk nu sent omsider fullt vaknat upp ur sin långa nationella sömn och kommit till insikt om att ej ens vårt lilla aflägsna land här uppe i nordnen är en isolerad landsända utan samband med det öfriga Europa, hvilket i fred och ro kan hur det vill sköta sina egna inre angelägenheter utan att bekymra sig om hvad som

ute i världen sker, utan tvärtom en i det europeiska statssystemet starkt infogad del, föremål för ständig observation och på grund af sitt läge samt sina rika naturtillgångar utan tvifvel äfven för en mer eller mindre beslöjad eröfringslystnad. Man har kommit till insikt därom, att äfven vi hafva en *utrikespolitik* och att äfven för oss, oaktadt vår starka fredskärlek, krigets förtärande brand en dag kan tändas.

Beviset på denna folkets förändrade syn på tingen hafva vi i vår *nya härordning*, som om den blott får tid att verka, helt visst skall skänka oss den yttre trygghet vi för vårt andliga och materiela kulturarbetet och för vår inre sociala utveckling behöfva. — Jag öfvergår därför direkt att tala om ämnet för mitt föredrag — ***vår frivilliga skytte-rörelse.***

Dennas historia är ju välbekant.

Historik.

Organiserad vid 1860-talets början genomlefdes den gamla skarpskytterörelsen delvis en ganska kraftig utveckling. Af stora nationella strider ute i Europa hade vårt folk, liksom nu, fått en väckelse ur sin slummer, med förskräckelse märkte man, huru försummadt vårt försvarsväsen var och med tacksamhet och glädje emottog man därför det tillskott i försvarskraft man trodde sig få i skarpskytterörelsen.

Att dennas utveckling dock snart måste afstanna var af flera skäl förklarligt.

Den militära sakkunskapen kunde ej tillerkänna dessa skarpskyttekårer någon förmåga att uppträda såsom själfständiga stridande enheter; därtill var

deras öfning och sammanhållning alltför svag. Ej heller kunde dessa frivilliga kårer tillföra någon kraft till armén, som den tiden ju var byggd på indelningsverket med sina *stamanställda soldater*.

Därtill kom att skarpskytterörelsen saknade den fasta organisation, som är nödvändig för framgången af en dylik frivillig rörelse. Och slutligen ansågs den tiden skjutfärdighet hos soldaten af ganska ringa betydelse.

Men andra tider skulle komma.

Vårt gamla indelningsverk slopades och vårt försvar lades i stället helt på den *allmänna värnpliktens* grund. Vapenteknikens storartade utveckling medförde, att eldstriden fick en helt annan betydelse än förr, hvaraf den naturliga följd blef ett erkännande af den personliga skjutskicklighetens värde. Tiden mognade sålunda för den *nya* skytterörelse, som skulle komma och som skulle utvecklas till den väldiga folkrörelse den nu är.

De 22 år, som nu förflutit efter vår moderna skytterörelsens organisation år 1893, hafva att berättas om storslagna patriotiska offer, om en envis energifylld kamp mot hinder af alla slag, men äfven om seger, en seger större än någon vågat drömma om.

Några siffror skola ge en klar bild af hvad som under dessa 22 år utträttats.

Nuvarande
ståndpunkt.

År 1893 — den moderna svenska skytterörelsens födelseår — hade vi i vårt land 577 skytteföreningar med sammanlagdt 6,000 anslagsberättigade medlemmar. År 1914 hade antalet skytteföreningar stigit

från 577 till 2,414 (förutom ett par hundra skjutlag) och antalet anslagsberättigade från 6,000 till 188,168. Hela skytteantalet uppgår nu $^{31}_{12}$ 1914 till 238,170, således nära $\frac{1}{4}$ million och af dessa skyttar lossas årligen öfver 20 millioner skarpa skott.

Af dessa skyttar tillhöra 83,013 beväringens 1:sta och 2:dra uppbåd och 41,636 landstormen medan under värnpliktsåldern äro 88,155, hvilka senare om ett eller annat år äfven ingå i armén.

Härmed har den svenska skytterörelsen gått förbi alla liknande organisationer i världen och äfven lämnat "föregångslandet" Schweiz långt efter sig.

Jämsides med den svenska skytterörelsens storartade *yttre* utveckling har gått en målmedveten utveckling af *arbetsformerna*, som mer och mer inriktats mot *fältmässighet*. — Hvad öfningen å skjutbanorna beträffar sker sålunda all sådan från fria fältet, utan skydd för sol och vind, måлтаflorna hafva förändrats från pricktaflor till figurtaflor och till full jämnställdhet med tafvelskjutningen har upphöjts skjutning mot fristående figur. — Och jämsides med denna grundläggande skolskjutning har införts fältmässigt anordnad skjutning, i dagligt tal kallad fältskjutning, där momenten afståndsbedömning samt öfning i terrängens användande kommit till sin rätt. I uppgörandet af öfnings- och täflingsprogram deltaga landets främste skjutsakkunnige på det militära området, hvarigenom garanti erhålles för att hvarenda öfning inriktas på det praktiska målet att stärka landets försvarskraft.

Utveckling till fältmässighet.

Återstår nu att undersöka, huruvida den frivilliga skytterörelsen verkligen tillför landet ökad värnkraft d. v. s. huruvida den har någon verklig militär betydelse.

Till en början måste då den frågan besvaras, huruvida *den personliga skjutskickligheten* hos soldaten äger någon betydelse i modern strid.

Skjut-
skicklig-
hetens
betydel-
se.

Jag har redan nämnt, att denna färdighet förr i tiden ingalunda erkändes af den militära sakkunskapen. Så länge man ännu höll sig kvar vid den föråldrade ståndpunkten, att det var elden afgifven i *salvor*, som var den effektivaste stridsmetoden, kunde den personliga skjutfärdigheten naturligtvis ej komma till sin rätt. "Kulan var en fjälla" — sade man — "de blanka vapnen allt". Men annat blef det, sedan de finkalibriga, lång- och snabbskjutande repetergewären börjat införas. Inför deras förhärjande eld måste de tunga truppformationerna upplösas i glesa skyttelinjer för att ej alldeles förgöras, och då kom skjutskickligheten till heders. — På måfå utslungad salveld hade ej minsta verkan på dessa uttänjda skyttelinjer, där *en* man syntes springande, krypande eller liggande här, *en* där. Här betydde endast det *välriktade* skottet något.

Riktigheten af denna hypotes bevisades till fullo af första krig, som fördes med moderna gevär.

I Spaniens Cuba-krig mot Förenta staterna afgjordes sålunda flera drabbningar af några relativt små men skjutskickliga truppafdelningar.

Nästa och ännu kraftigare bevis gaf det märk-

liga *boerkriget*, där en sammanrafsad skara gubbar, män och pojkar i två långa år höll det stolta England stånge, främst tack vare sin högt utvecklade skjutfärdighet.

Och till sist har det nu pågående världskriget äfven det ökat beviskraften i det gjorda påståendet. Af stort intresse är att taga del af den rikhaltiga tyska, franska och engelska litteraturen på detta område.

Jag vill meddela några uttalanden i frågan:

Schweiz. Schützenzeitung skrifver:

“I de krigförande makterna vinner skytteväsendet genom nödläget synbarligen i anseende och betydelse. Man ångrar och beklagar, att man så litet befordrat skytteväsendets frivilliga vårdande och försöker i möjligaste måtto nu taga igen hvad man försummat.

Redan ofta har man påpekat, hurusom i *Tyskland* en mäktig militarism tryckt ned skytteväsendet, så att det hvarken kunde motsvara sitt ändamål eller kunde blifva populärt, och egentligen blott varit en lek för de “bättre klasserna”. Förståelse för saken har visserligen ej öfverallt saknats. Ofta hafva högre militärer påpekat den svaga punkten, lifligt yrkande på, att åt det frivilliga skytteväsendet måtte beredas en i förhållande till härväsendet mera passande plats. Men väckelserna gäfvo ingen frukt. Man trodde på vissa håll tydligen, att man kunde undvara det frivilliga arbetet. Måhända spelade äfven rädslan för

folket eller för socialdemokratien en viss roll gentemot införandet af ett frivilligt skytteväsen efter schweiziskt mönster.

Nu synes i synnerhet i Tyskland denna ringaktning för skytteväsendet hämna sig. Kriget har under sitt hittills gångna skede väl visat den tyska armén på dess höjdpunkt, som en öfverträffad, ända in i hvarje detalj underbart arbetande inrättning. Vi veta äfven, att andan hos de tyska trupperna ej lämnar något öfrigt att önska. Men krigsläget visar äfven tydligt, att *afgörandet ligger hos reserverna* (d. v. s. de äldre årsklasserna värnpliktige), hos dessa reserver, som man aldrig trodde sig skola behöfva, som försummades för den egentliga härens skull och hvilka nu måste undvara nödig förberedelse, synnerligast i skjutning. Man söker nu så godt sig göra låter, taga igen det försummade; isynnerhet ivra skytteföreningarna att skjututbilda den till krigsreserv afsedda *ungdomen*.

Men man inser öfverallt, att denna utbildning nu sker under vida svårare förhållanden, och att det helt enkelt är omöjligt att frambringa, hvad en ordnad skjutundervisning *under freden lekande lätt skulle frambragt*. Man möter nu i den tyska pressen betecknande uttalanden. Så skrifver Münchner Neueste Nachrichten: "Tyvärr har i Bayern, liksom i hela riket, den frivilliga skytteutbildningen alldeles försummats, en *brist*, som nu bittert hämnar sig. Är det ej möjligt att här ingripa för att bota? De befintliga skytteföreningarna skulle nog gärna bjuda

handen, men utan finansielt stöd är härutinnan ingenting att vänta.“

Men det fattas ej blott ekonomiskt stöd. Det fattas äfven gevär och ammunition. Det tyska skytteförbundets med fetstil tryckta upprop efter "militärgevär, äfven af äldre system" för de unga skytte-rekryternas utbildning upplyser härom. Bayerische Schützenzeitung klagar öfver samma sak: "Krigsministerium har förklarat, att det ej är i stånd att för ändamålet utlämna vapen. *Och dock tillhör ungdomens utbildning i skjutning utan tvifvel de allra förnämsta af de militära utbildningsgrenarne.*" Och tidningen slutar sina uttalanden med dessa ord: "Då världskriget en gång slutas, blir det våra ledande mäns sak, att genomföra en *reform af skytteväsendet*, isynnerhet för införandet af skjutning med armégevär."

Naturligt nog framträder denna brist icke blott i Tyskland utan hos alla de krigförande staterna. I *Ryssland* finns ej ett spår af folkligt skytteväsen, medan i *Sverige och Norge* en mycket vinstgifvande, statligt understödd skytterörelse bedrifves.

I *England* är liksom hvarje sport äfven skjut-sporten älskad. Men hur är det stäldt med skjut-färdigheten hos de stora massorna, som värfnings-trummorna på gatorna ställa under vapen?

Mycket mera än Tyskland har *Österrike* och *Frankrike* gjort för skytteväsendet och specielt för de ungas skytteutbildning. I den förstnämnda staten är den åldrige kejsaren, själf en god jägare och skytt, skytteväsendets vän och befrämjare, och i Frankrike

har presidenten i den internationella skytteunionen, mr Mérillon, utvecklat en liflig verksamhet. Men äfven där äro skytteorganisationerna allt för litet erkända, utbredda och verksamma, att de stora reservmassorna däraf skulle i någon verksam grad kunnat draga nytta.

I hvarje fall skall världskriget bereda den frivilliga skjututbildningen en stor framtid. Tecken härpå finnas äfven i de icke krigförande staterna. I *Amerika* förestår en skytteorganisation genom statsmedel, och just nu erfares från Melbourne, att det *Australiska statsförbundet* föreslagit, att alla män mellan 20 och 60 år skola tillhöra skytteföreningarna och där erhålla en god skjututbildning.“

Slutgiltigt torde sålunda vara fastslaget, att den personliga skjutskickligheten är en af den moderna soldatens allra främsta färdigheter.

Den *frivilliga skytterörelsens* utomordentliga betydelse för nationens försvar är därmed äfven på det bestämdaste fastslagen.

Militär
betydel-
se.

Genom att i sina led intaga ynglingarne *förbereder* den värnplikten, så att de värnpliktige vid sin inryckning redan äger en god grund i en af sina viktigaste färdigheter, något som gifvetvis måste i hög grad underlätta militärutbildningen.

Genom att de värnpliktige deltaga i de frivilliga skjutöfningarne *uppehålla* och *utveckla* de sin en gång inlärd färdighet, hvarigenom speciellt reservernas stridskraft längre hålles vid makt.

Och genom att taga hand om *landstormen* fyller skytterörelsen en betänklig brist i vår härordning och ligger häruti måhända dess största militära uppgift.

Landstormen är enligt nu gällande försvarsplaner ej detsamma som förr eller fäderneslandets sista upp-<sup>Land-
stormen.</sup>båd, de sista stackars spillrorna af ett till marken slaget folk, som uppådades till ett svagt skydd för hem och härd, utan tvärtom en betydelsefull organisation med speciela för försvaret ytterst viktiga uppgifter.

Det är nu ej till landstormen, som den sista kallelsen till strid utgår. Nej — först af landets vapenföra män skola landstormsmännen beväpnas för att redan då *fara* för fiendtligt öfverfall inträder, föras fram till de hotade gränserna och där emottaga fiendens anfall. Härigenom skall landstormen gifva linjearmén tid att ostördt få fullfölja sin mobilisering och hinna fram till det hotade området. Landstormen blir således en säkerhetsvakt kring det anfallna fäderneslandet, en vakt på hvars motståndskraft försvarsstridens utgång till ej ringa del kan komma att bero. Ty hindras fienden att med alltför starka truppstyrkor befästa sig inom våra gränser innan vår egentliga stridande armé hinner fram, så har denna de största utsikter att drifva honom ut igen.

Men landstormens uppgift i den stora striden för fosterjordens värn är ingalunda slut med detta, att den skall emottaga "första stöten". Den blir tvärtom under hela fälttåget en ovärderlig hjälp för den i främsta linjen stridande armén. Med många trådar

är denna armé bunden vid de centrala orter i landet, hvarifrån dess utrustning och förråd oupphörligt skola forslas fram, och mellan dessa orter och stridsområdet måste alltid en ostörd förbindelse äfven ifråga om rapporter och meddelanden af alla slag uppehållas. Förbindelselinjernas — järnvägarnas, telegraf- och telefonledningarnas, landsvägarnas och broarnas — ostörda öppet- och vidmakthållande är ett livsvilkor för den i fronten stridande armén. — Till all denna bevakning skulle fältarmén eljest vara tvungen af sitt folk afdela minst 100,000 man, hvarmed sålunda den stridande styrkan skulle minska. Nu öfvertages i stället all denna bevakning af landstormen, som i vårt land räknar öfver 150,000 man.

Det är som vi se inga obetydliga uppgifter, vår härledning tänkt sig förelagda vår landstorm. Skall den kunna lösa dem? Vår nya härordning behandlar landstormen synnerligen styfmoderligt och de få öfningsdagar som för densamma äro anslagna — eller fem — kunna knappast betraktas annat än som en mönstring. Men att öfning behöfs det är odisputabelt. Vid senaste landstormsmobilisering i Norrbotten, där landstormsgubbarne visade så ståtliga prof på försvarskärlek och offervilja, hände det att flera af dem aldrig sett ett mausergevär och visade det sig att de landstormsmän, som ej voro medlemmar af frivillig skytteförening, fingo mycket klena skjutresultat, medan de frivilliga skyttarne bland dem glänste. —

Här har således skytterörelsen ett stort arbetsfält, att i sina led samla så stora skaror landstormsmän

som möjligt. Och få vi blott tillräckligt ekonomiskt stöd så skola vi nog fånga in "landstormsgubbarne" till oss.

Den frivilliga skytterörelsens stora nationella uppgift inskränker sig emellertid ej till att utgöra en förstärkning, rent tekniskt sedt, till vårt arméväsen.

Det *nationella uppryckningsarbete* den såväl ge-^{Nationell betydelse.} nom sina skjutöfningar som genom sin aldrig domnade upplysningsverksamhet utöfvar, har en betydelse som svårligen kan öfverskattas. Och med full rätt torde man en gång, då landet lyckligen genomgått den inre nationella kris, hvarunder det lidit och lider, kunna påstå, att den kraftigaste hjälpen kom från de 2,500 skytteföreningarne, som hvar och en i sin stad eller sin socken stod såsom en ointaglig fästning mot samhällsupplösningens och försvarsnihilismens alla anfall.

Ofullständig skulle äfven en redogörelse för vår frivilliga skytterörelse vara, om man glömde att erinra om dess djupa *sociala* betydelse.

Att skjutningen såsom *idrott* betraktad har ett^{Social betydelse.} synnerligen välgörande inflytande på såväl kropp som sinne är mångfaldiga gånger bevisadt. Det friska skyttelifvet är härdande och stärkande, skytten lär sig ordning och noggrannhet, lär sig samla alla sina krafter i det viktiga momentet då skottet skall gå dit han vill att det skall gå, han lär sig själfbehärskning och sinnesnärvaro och det är nog ingen tillfällighet blott, att duktiga skyttar i regel äfven i sitt samhällseliga arbete äro duktigt folk.

Om man frågar en samling skyttevänner, i hvil-

ket afseende de anse att skytterörelsen gör den största nyttan, skola många af dem utan tvifvel svara: "Jo — såsom en socialt nivellerande faktor". — Och de hafva kanske ej så orätt.

Hvarje sann fosterlandsvän, ur hvad parti eller ur hvilken samhällsklass han än må vara, måste mången gång känt sorg och grämelse öfver den bitterhet, som rådt och ännu råder mellan de olika samhällsklasserna, och som födts ur svårlösliga sociala förhållanden och som tyvärr mången gång bortskymt de stora nationella mål vi ha gemensamma. Någon tvekan kan emellertid ej råda därom, att denna bitterhet och oförståelse väsentligen skulle bortarbetas om de olika samhällsklasserna mera komme tillsammans i gemensamt arbete och lärde känna och uppskatta hvarandra. — Och för ett sådant socialt förbrödringsarbete är skytterörelsen väl skickad. — Vid skjutbanorna råder ej skillnad på hög och låg, rik och fattig, där råder ett kordialt och förtroligt kamratlif. Den enda "öfverklass" som där finns är de duktigaste skyttarne och för dem göra vi andra, som i det fallet tillhöra "underklassen", vår honnör. Vid skjutbanan bortarbetas mången fördom, ja, där lägges ofta grunden till ny *lifssyn* för mången tänkande man, som ser längre än till kläderna. Skyttelivet banar således väg för den nationella samhörighetskänsla, som *måste* komma, om landet skall bli lyckligt.

* * *

Detta allt är i korthet en bild af den frivilliga skytterörelsen. Är den värd nationens stöd? — Ja, för visso. Men vilja vi se denna rörelse ytterligare utvecklad måste vi nog tänka på att ej vägra den det ekonomiska stöd den oundgängligen behöfver. Skyttearbetet drager en årlig kostnad af inemot 4 miljoner kronor, af hvilka staten bidrager med 1 miljon. De öfriga 3 miljonerna gå till största delen ur de i regel mindre bemedlade skyttarnes egna fickor. Det är en storslagen, om varm nationel anda vittnande, själfbeskattning detta; men kan det i längden fortgå så. Utan tvifvel ej. — Här måste starkare stöd ges från staten, kommunala myndigheter, enskilda personer. — Och vi misströsta ej heller om denna hjälp. Sverige har för visso ej råd att mista sin så kraftiga och väl organiserade skytterörelse. Det vore en skam om historieskrifvaren en gång skulle förtälja, att den märkligaste folkrörelse vårt land någonsin sett, och den främsta i sitt slag i hela världen måste gå under till följd af medborgarnes oförståelse och ljumhet.

Så skall för visso ej heller ske. Om aldrig förr så lär oss i dessa allvarstider kanonernas och gevärens eko från världskriget, hvilken väg den nation bör gå, som vill bevara sitt lif. Aldrig ett ögonblick får den glömma att om sina sträfvanden på den andliga och materiella kulturens fält sätta — säker *vakt*. Och en af *hörnstenarne* i den nationella försvarsbyggnaden är — *den frivilliga skytterörelsen!*

ESKILSTUNA
JOHN FORSMANS BOKTRYCKERI

1915